

А.Қ. ДҮЙСЕНБАЕВ

**ТҮРКІ ХАЛЫҚТАРЫНЫҢ
ЭТНОПЕДАГОГИКАСЫ**

А.Қ. ДҮЙСЕНБАЕВ

**ТҮРКІ ХАЛЫҚТАРЫНЫҢ
ЭТНОПЕДАГОГИКАСЫ**

Монография

Этиграф
Алматы, 2021

ӘОЖ 621.33 (075)
КБЖ 31.30 қаз 73
Д 88

*Башиев университеті Ғылыми Кеңесінің шешімімен баспаға
ұсынылған (№10 хаттама, 28. 05. 2020 ж.)*

Пікір жазғандар:

Әлмұхамбетов Б.А. – педагогика ғылымдарының докторы,
профессор

Бекназаров Р.А. – тарих ғылымдарының докторы,
профессор

Сайлов Г.А. – филология ғылымдарының докторы,
профессор

Дүйсенбаев А.К.

Д 88 Түркі халықтарының этнопедагогикасы. Монография. –
Алматы: Эпиграф, 2021. – 132 бет.

ISBN 978-601-342-337-3

Монографияда түркі халықтарының ықылым заманнан бергі тәрбиелік тағлымдары мен мәдениетінің тарихы қарастырылған. Түркілік тәрбие ұстанымы әлемдік тұтастықтың, түркі халықтарының парасаттылығы мен шығармашылық әлеуетінің, адам ресурстарының негізі ретінде жас ұрпақ санасын жаңа сапалық даму сатысына көтеретіні зерделенеді. Монография мазмұнында түркі халықтарының ғұлама ойшылдарының түркілік тәрбие идеялары мен тәлімдік тәжірибелері туралы құнды деректер берілген. Монография студенттерге, магистранттар мен докторанттарға, педагог ғалымдарға арналған.

ӘОЖ 621.33 (075)
КБЖ 31.30 қаз 73

ISBN 978-601-342-337-3

© Дүйсенбаев А.К., 2021
© Эпиграф, 2021

АЛҒЫ СӨЗ

Әлемдік деңгейде адамзаттың қалыптасу және даму тарихы, оның әр кезеңіндегі айқындалған өркениет үрдістерді, халықтың гүлденіп өркендеуінің, қоғамдағы прогрессивтік өзгерістердің негізі мәдениет пен тәрбиеге байланысты. Әрбір мемлекеттің интеллектуалдық, экономикалық, парасаттылық және мәдени қатынасы қоғамдағы тұлғаның тәрбиесіне және оның прогрессивтік даму мүмкіндіктеріне тікелей байланысты екендігін педагогика ғылымы мен білімінің даму тарихы айқындайды. Қоғамның барлық тарихи даму кезеңдерінде жеке тұлғаны тәрбиелеу, адамгершілік, ізгілік, әдеп туралы зерттеу проблемалары көптеген ғалымдар мен педагогтардың назарын аударды. Осыған сәйкес тәрбие мен білім беру жүйесіндегі мұғалімдердің, тәрбиешілердің кәсіби бағытта тәрбие жүйесін дұрыс ұйымдастыруы ерекше маңызға ие болып табылады. Тәрбие туралы ойлар ерте кезден бастау алып, қазіргі кезеңге дейінгі мәдени аспектілер негізінде мектептің және педагогикалық теориялардың қалыптасуы кезеңінде терең әлеуметтік-экономикалық үдерістер түркі халықтарының этномәдениетіне үлкен өзгерістер мен проблемаларды алып келді. Түркі халықтарының этнопедагогикасындағы тәрбиенің негізін құраушы мазмұны – сана, этнос, әдет, мінез, мүдде, қажеттілік ұғымдарының мазмұнымен өзекті зерттеулерін байланыстырады. Түркілік тәрбиенің әдіснамалық негізі адамның табиғатпен және техникалық даму қатынасымен сипатталады. Олай болса, психологиялық, педагогикалық, эмпирикалық, теориялық мазмұнда түркілік тәрбие беру проблемасы зерттеуді қажет ететіндігіне көз жеткіземіз. Жаһандану жағдайында түркілік тәрбие, мәдениет, қоғам және тұлға арақатынасының мазмұны мен әдіснамалық мақсаты түркілік мәдениетті сақтау және дамыту, патриоттық тәрбие беру, тұлғаның жоғары адамгершілік қасиетін тәрбиелеу, ғылыми дүниетанымын қалыптастыру, ұлтаралық мәдени дамуы мен қалыптасуы өзге этностардың ерекшеліктерін салыстыра қарастырумен ашылады. Түркі халықтарының салт-дәстүрі мәні мен әлеуметтік маңызы оның қоғамдық өмірдегі атқаратын

113. Қазақ тілі терминдерінің салалық ғылыми түсіндірме сөздігі: Педагогика және психология /Жалпы ред. басқарған А.Қ.Құсайынов. – Алматы: «Мектеп» ЖШС, 2002. – 256 б.
114. Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. «А-Ә» /Бас ред. Ә.Нысанбаев. – Алматы: «Қазақ энциклопедиясының» Бас редакциясы, 1999. – Т.1. – 720 б.
115. Нұрышева Г.Ж. Философия /Оқу құралы. – Алматы: «ЗИЯТ-ПРЕСС», 2006. – 204 б.
116. Джанабаева Р.А. Қазақ халық педагогикасындағы патриоттық-ерлік тәрбиесінің ғылыми негіздері: пед. ғыл. д-ры ... автореф. – Алматы, 2006. – 42 б.
117. Әлемдік мәдениеттану ой-санасы / Бас ред. И.Н.Тасмағамбетов. Он томдық. 3-том. Дәстүр: ұғым мен тәсіл. – Алматы: «Жазушы», 2005. – 504 б.
118. Жарықбаев Қ., Алдамұратов Ә., Ғабитов Т. Өлептану негіздері: Оқу құралы V-VII сыныптарына арналған. – Алматы: «Мұрағат», 1997. – 153 б.
119. Росенко М.Н. Основы этических знаний. – СПб., 1998. – 256 с.
120. Ислам. Энциклопедический словарь. – Москва, 1991. – 311 с.
121. Гусейнов А.А., Иррилиц Г.С. Краткая история этики. – М., 1987. – 350 с.
122. Абай. Қара сөздер. – Алматы: Ел, 1993. – 272 б.
123. Құдайбердиев Ш. Үш анық. – Алматы, 1991. – 80 б.
124. Итеғұлова С.А. Қазақ фольклорындағы қасқыр бейнесі. Филол. ғыл. канд. дисс... Автореф. – Алматы, 2002. – 26 б.
125. Қоңыратбаев Ә. Қазақ эпосы және түркология. – Алматы: «Ғылым», 1987. – 368 б.
126. Бегалин К. Алтын Орда хандары. – Алматы: «Адамар» ЖШС, 2007. – 272 б.
127. Момышұлы Б. Екі томдық шығармалар жинағы. – Алматы, 2002. – 1-т. – 480 б.

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз.....	3
I Тарау. Түркі халықтарының тағылымдық мұраларындағы жеке тұлғаны тәрбиелеудің этномәдени негіздері.....	5
1.1. Түркі халықтарының мұраларындағы жастарға этномәдени білім берудің мақсаттары мен ұстанымдары.....	5
1.2. Түркі халықтарының тағылымдық мұралары негізінде жастарға этномәдени білім берудің мәні мен мазмұны.....	17
II Тарау. Түркі халықтарының этнопедагогикасындағы тәрбие мәселелерін зерттеудің теориялық-әдіснамалық негіздері.....	36
2.1. Түркі халықтарының этнопедагогикасындағы тәрбие құралдары, түрлері мен әдістері.....	36
2.2. Түркі халықтарының тәлімдік тәжірибесі негізінде қалыптасқан «түркілік рухы» жетілген тұлғаның жиынтық бейнесі.....	103
Қорытынды.....	115
Глоссарий.....	117
Әдебиеттер.....	123

Дүйсенбаев Абай Қабақбайұлы

ТҮРКІ ХАЛЫҚТАРЫНЫҢ ЭТНОПЕДАГОГИКАСЫ

Монография

Басуға қол қойылған күні 28.05.2020 ж.
Таралымы 1000.

Пішімі 60x100 1/16
Тығыздығы 80 гр./м². Қағаздың ақтығы 95%.
Қағазы офсеттік. РИЗО басылымы.
Көлемі 132 бет. Шартты баспа табағы 8.25.

Эпиграф

«Эпиграф» баспасында басылымға
дайындалды және басып шығарылды
ҚР, Алматы, Байтұрсынұлы к., 22.
тел.: 8 (727) 233 50 54, 233 82 69.
e-mail: epigraf12@mail.ru